

Besedilo in fotografije: Gašper Kokot

Za potopisno predavanje kontaktirajte:
kokotgasper@yahoo.com
041/64 32 31

avgust, september, oktober 2006

Indija te vsrka

Potovanje v Indijo se je začelo z dvema dogodkoma, ki jih turistični vodniki označujejo za standardna. Let do Delhija je imel zamudo, tako da je bila ura skoraj polnoč, ko sem se usedel v taksi proti Pahar-gandžu, območju s cenenimi prenočišči. Pot do tja se je izkazala za dokaj težavno, saj sem bil takoj tarča potegavščine. Bila je ena "po knjigi", kjer te peljejo v "tourist office" in ti tam ponudijo super "kupčijo". Moja napaka je bila, da se nisem zlagal o predhodnem številu obiskov Indije. Preden so sprejeli dejstvo, da nočem najeti voznika za štiri dni ali sobe v luksuznem hotelu, je minila ena ura in pol.

Znamenja osvajalcev

Prestolnica je začetni okus malce popravila naslednji dan. Zašel sem v eno od opuščenih mošej in se prijetno pogovarjal z upokojenim možakarjem, medtem ko je zvijal bombažne stenje za oljenke. Posvaril me je pred Indijci in mi, ironično, zaupal, da je večina zelo goljufivih. Če pustimo ob strani vse potegavščine, prevare, sleparije in ukane, ki jih na nadobudne popotnike čaka poln pehar, je mesto na bregovih Yamune metropola dorasla svoji državi.

Arhitekturno skrbno načrtovan New Delhi je zapuščina britanskih kolonialistov, ki so tja za zadnjih šestnajst let vladavine iz Kolkate preselili sedež podjetja East India Company. Dve leti po koncu druge svetovne vojne se je zgodila indijska neodvisnost in takrat se je nazadnje potrdilo ljudsko reklo: "Kdor zgradi novo mesto pri Delhiju, ga izgubi." Na območju sodobnega Delhija je bilo od starodavnega Indraprastha, ki se pojavi v epu Mahabharata, ustanovljenih že vsaj osem naselbin. Pogosto je čezenj pljusnil val osvajanj in vsi prišleki so pustili kaj svojega: trdnjavo, grobnico, danes največjo mošejo v državi, slavolok ali širokopotezno urbano urejanje.

Prepadi lastnine

Poln upanja na boljše sem odrinil jugovzhodno v Džai-pur. Bližanje mestu je spominjalo na pravljico iz Tisoč in ene noči. Obkrožen s hribi, katerih obronki in ozki prehodi so zapolnjeni s številnimi trdnjavami v stilu čudovitega Amberja, razkazuje življenjsko delo muslimanskega vladarja iz osemnajstega stoletja, Maharadže Džai Singha II. Poleg bojevanja mu je bila pri srcu astronomija in postavil je pet observatorijev, največjega Džantar Mantarja prav v Džai-puru. Ogromnost merilnih instrumentov (do sedemindvajset metrov v višino) upravičuje vpoklic graditeljev iz vseh vetrov.

V Džai-puru, glavnemu mestu najrevnejše zvezne države Radžastan, sem od blizu videl grdi obraz Indije. Berače najdeš povsod po svetu, še zlasti v velikih mestih, vendar je masovnost revščine v Indiji tisto, kar najbolj prizadene. V rožnato-rdečem centru me je v svoj dom povabil lutkar Bengali. Po indijski šegi si moraš sezuti čevlje, ko stopiš v domovanje, in pri Bengaliju to storiš na pločniku. Njegova hiša poleg trotoarja obsega eno sobo, veliko tri kvadratne metre. V teh pogojih prebiva petčlanska družina. Ker Bengali živi le trideset metrov od glavne ulice, pravi: Šem bogat človek. V lasti imam dragoceno zemljišče. Mimogrede prizna, da ima probleme s pijačo, je preveč ponosen, da bi prosil za delo, in pokaže povečane bezgavke.

Podobni prizori so stalnica v velikih mestih in turističnih središčih, kjer ljudje pogosto živijo na ulici. Če imajo zaposlitev, pa bolj ali manj povsod sledijo istemu vzorcu. Kjer delaš, tam spiš: na rikši, v taksiju, na tleh v recepciji, na pultu v kuhinji. Še Seveda obstaja med milijardo prebivalcev razpršenih več kot šestdeset tisoč milijonarjev v ameriških dolarjih. Prepad med obubožanimi in premožnimi je zelo očiten.

Vse za ljubljeno

Biser Indijskega turizma varuje Agra. Marmorno čudo sveta ter hkrati grobnica ljubici, Tadž Mahal, privablja horde obiskovalcev in vstopnina zanj lepo oriše neenakost tujcev (750 rupij oz. približno krat štiri za tolarje ali deljeno s šestdeset za evre) napram domačinom (20 rupij). Z malo truda in omejeno razsipnostjo ista vsota lahko zadostuje za dva dni s prenočišči in prevozi vred. Podobno, vendar ne tako ekstremno, je v vseh večjih muzejih in atrakcijah. Po drugi strani se mi je v Agri prvič zgodilo, da mi je nekdo ponudil brezplačno uslugo. Naj se sliši še tako čudno, bil je eden od avtorikšarjev, ki imajo praviloma na zalogi prevaro ali dve. Adžad me je zastonj pobral pozno popoldne, ko sem pešačil od železniške postaje proti centru. Ustavila sva se na čajju, kjer mi povedal, da vozi rikšo od trinajstega leta in ima narejene štiri razrede osnovne šole, dovolj da zna za silo brati in pisati hindi. Poskušal mi je prodati hašiš in mi razodel hierarhijo rikš: vsakdo začne z rikšo na pedala, sledi avtorikša, nato taksi ali javni prevoz. Kmalu me je čakala druga ponudba: "Bi mi pomagal zaslužiti nekaj rupij? Zastonj te peljem pogledat nekaj krajev, malo pogledaš in mi pomagaš zaslužiti nekaj rupij." Žadeva je od daleč smrdela, zato sem ga prepričal, da je najprej ustavil pri mojem prenočišču. Tam sem pustil ves denar, fotoaparater in ključ skrila v bližini sobe.

Prva trgovina kamor sva šla, je bila klimatizirana, skrbno urejena, s prodajalkami v izborni angleščini in cenami po šestdeset tisoč rupij (okrog 240 tisoč tolarjev oz. tisoč evrov) za srednje veliko marmorno ploščo z vgrajenimi poldragimi kamni. Kaj hitro sem se pobral ven. Preden sem vstopil v naslednjo prodajalno mi je Adžad rekel naj bom notri več kot deset minut. Ta zahteva, ob boku nenavadno živcnemu in naglemu poslavljanju od kolegov pred prejšnjim lokalom, me je pripeljala do ugotovitve, da me uporablja kot krinko za razpečevanje hašiša. Tisti večer sva obiskala sedem trgovin in dvakrat sem videl izdelavo prej omenjenih marmornih plošč ter vozlanje preprog.

Dogovor brez ljubezni

Kot prvi postanek izven milijonskega mesta se je zdela Orča prava oaza miru. Razgled je bil za spremembo zelen in ne betonski. Tudi na redne izpade elektrike sem se že navadil in noč je bila posledično dovolj temna, da se je na horizontu odvila krasna predstava strel iz monsunskih oblakov.

S kopico templjev iz šestnajstega stoletja je kraj

še danes pomembno hindujsko romarsko središče. Starejši bratrance orčinim templjem času kljubujejo v Kadžurahu in so glede okrasja precej bolj seksi narave. Dotičnih zgradb se drži oznaka Kamasutra iz kamena, vendar današnja vas ostaja ovita v tradicionalne krpice sramežljivosti. Spoznavanje zapletenosti ljubezenskega življenja v Kadžurahu se je začelo z muslimanskim študentom Khanom, ki je glede izbire svoje družice povsem brez moči. Sam se s tem niti ne obremenjuje, "Gre za življenje mojih staršev," pravi. V nedavni raziskavi je bilo sedemdeset odstotkov mladih v Indiji prepričanih, da so dogovorjeni zakoni uspešnejši od tistih iz ljubezni, kar glede na trende zahodnega sveta, če odmislimo predporočne pogodbe, mogoče le ni tako za lase privlečeno. Khanovi prijatelji so kot večina vasi Hindujski in tudi njim ni lažje. Na ogledu snemanja lokalnega filma se mi je izpovedal Nareš: "Žaljubljen sem v dekle iz druge kaste. Hotel sem se poročiti z njo in kot v navadi sta se najprej srečali družini, nato šele midva. Njena družina te zveze ne odobrava, a sva se kljub temu še videla. Nato so jo doma pretepli." Nareš se je zato s strtim srcem odpovedal ljubljenu.

V Kadžurahu kastni sistem živi in diha v stari vasi, kjer ima vsaka kasta svoj tempelj, svoj zdravstveni dom, svoj vodnjak. Novi del Kadžuraha vseeno prinaša žarek upanja, saj tam kasta ni pomembna. Moderna Indija se počasi otepa tradicije.

Transcendentna drža

Orča in Kadžuraha sta me preskrbela z dobršno mero templjev, naslednja dvojica pa je pozornost preusmerila v bolj metafizične vode. Ob strugi Gangesa leži mnogo svetih mest in Varanasi je s

svojimi ghati eden najbolj znanih. Sem se zgrinjajo trume Hindujcev, da zažgejo mrtve, raztresejo njihov pepel, se okopajo v božanski vodi in operejo grehov, če slučajno še umrejo, pa izstopijo iz cikla rojstev in smrti. Umivanje v Gangesu danes nima več nikakršne zveze s higieno, saj voda z vsemi sprejetimi odplakami izgleda kot redek čokolešnik in vsebnost fekalnih bakterij na sto mililitrov vode tri tisočkrat presega varno vrednost za kopanje.

V monsunkem obdobju je reka previsoka in večina ghatov (obredni templji na rečnih bregovih) je poplavljenih. Od glavnega, Dasaswamedh ghata, se je ob mojem prihodu gladina že umaknila. Vsak večer so brahmani (najvišja kasta, duhovniki) opravili hrupno pudžo (hindujski daritveni obred) in ljudje so množično prihajali po blagoslove. Kot se za enega najsvetejših mest spodobi, je bilo tu še več svetih krav kot običajno in ulice gosteje posejane z njihovimi iztrebki.

Čaščenje ni edina vloga Varanasija, saj je tu nastanjena univerza z več kot petnajst tisoč slušatelji, ki se urijo v glasbi, umetnosti, kulturi, filozofiji in Sanskrtu. Umirjeni kampus pokriva pet kvadratnih kilometrov in je kontrast vrvečemu mestu, ki med bližanjem reki široke ceste počasi spremeni v labirint očarljivih uličic, posejanih z nadležnimi trgovci. Bodhgaja je še eno mesto, ki je močno povezano z vero. Tu je princ Siddhartha Gautam pod drevesom Bodhi dosegel nirvano in se transformiral v Budo (Razsvetljenega). Vsaka država z ustreznim deležem budistov ima svoj tempelj in v Bodhgaji je zbrana paleta slogov. Okolica je polna porodnih krčev Budine nirvane: Sudžatin dar riža, vodnjak in gora, kjer je meditiral. Med vračanjem severno v rodne kraje sodobnega Nepala je pospešeno pridigal srednjo pot do razsvetljenja, preden je preminil malo pred današnjo mejo. Malce

proč je v petem stoletju našega štetja zrasla Nalanda, ena od mogočnih budističnih univerz antičnega sveta, katere tri obširne knjižnice naj bi po Afganaskem razdejanju v dvanajestem stoletju gorele pol leta.

Mešanje

V Kolkati je zahodnjaško in indijsko trčilo silovito. Na eni strani moderne veleblagovnice z uniformiranimi strežaji, ki odpirajo vrata, na drugi strani okoli centra polni pločniki revežev. S stojnicami zvitkov, ki so narejene na licu mesta v žerjavici prenosnega žara, in klimatiziranimi restavracijami, kjer celo premorejo lastno stranišče. Srečal sem s hormoni naphane šolarje, ki so spricali¹ test in se redno onegavili z materami prijateljev oz. vsaj tako so trdili. Za mano so vztrajno tekali otroci, ki jim verjetno nikoli ne bo potrebno izostajati od pouka, in izsiljevali rupije. Moda deklet in žena je bila enakomerno razdeljena med tradicionalne sarije in kavbojke z bombažnimi majicami. Kolonialna arhitektura se je mešala z raztreščeno indijsko. Stara imena ulic so bila v oklepajih pod novimi, zamenjanimi v počastitev borcev za indijsko neodvisnost, saj je mesto igralo ključno vlogo pri osvobajanju izpod britanske oblasti. Ulice so bile presenetljivo čistejše kot običajno, saj so smeti okoli šestih zjutraj vsakodnevno iz nagrabljenih kupov z lopatami nalagali na tovarnjake. Monsunski naliv je cestišča hitro in jedrnato spremenil v pohlevne urbane rečice ter odnesel kak na novo položeni asfalt. Črpalke so delale vso noč, da se je tiho jutro lahko prevesilo v zmešan dan. Zatočišče pred hrupom so nudili obsežni parki in vrtovi, npr. tisti okrog Viktorijinega Memoriala, kjer so posedali pari in postopali prej omenjeni šolarji. Večer je bil čas obsežnih migracij čez reko Hoogli in glede na gnečo bi most Howragh z lahkoto krstili za najbolj prometnega na svetu. Kolkata je bila zadnja severna postojanka zavoljo notranjega poleta v Mumbai.

Svetlejši s prednostjo

Da bo Mumbai posebna postaja, je bilo jasno že med vstopanjem s predmestnim vlakom. Zaradi pozne ure se je sprva nabit vagon popolnoma izpraznil. Nekaj postajališč pred koncem je vstopil mlad Indijec in se usedel poleg mene. Hotel je, da ga fotografiram, kar se v Indiji pogosto dogaja. Ko sem mu pokazal digitalno fotografijo, mu ni bila všeč in je poziral ponovno, tokrat z odpeto srajco. Prisedel je, mi vrgel roko čez ramo in me z

drugo prijel za koleno. Sledila je ponudba, da gre z mano v hotel, kjer ga lahko po mili volji slikam v Adamovem odevalu. Ni me prepričal. Ker smo se ustavljali na zadnjem kolodvoru, sva se poslovila.

Naslednje jutro nisem uspel priti niti do zajtrka, že me je ustavil novač za Bollywood filme. Skupaj z dvema Evropejkama smo se odpeljali na snemanje. Kot statistom nam je pripadel obrok in petsto rupij, kar je odlično za pol dneva dela. Ves čas sem nosil dve številki premajhne čevlje, saj so Indijci praviloma drobnejše konstrukcije. Krasotica z lečami za pomodenje očes mi je povedala: "Indijci zelo težko dobimo vlogo, tudi stransko. Producenti bolj cenijo svetlejšo kožo in zahodnjaški izgled." To je razjasnilo letanje možičlja s senčnikom za glavno zvezdo med vsakim rezom.

Vera je zabava

Drugi dan Mumbaja se mi je načrtovano pridružila Nina. Po ogledu mesta in jam bližnjega otoka Elephant Island, smo se zvečer v hostlu nakapljali v kar zajetno skupino nahrbtnikašev (backpackerjev) in se družno zlili s slavjem ob sedmem dnevu festivala Ganeš Čaturthi. Ganeš je bog sreče, sin Šive in Parvati, ki ga je Šiva po nesreči obglavil ter njegovo glavo nadomestil s slonovo. Že popoldne so ulice prekrili bobnarji in povorke s kipom najbolj popularnega hindujskega boga. Hindujski so plesali na ulici, mimogrede so mi čelo pobarvali oranžno. Manjše gručice so se proti večeru začele zgrinjati na plažo Čoupati, kjer so vsak pred svojim kipom s petjem in plesom molili. Ljudje so bili večinoma pobarvani roza in lila, obrazi in pogledi so bili vzneseni od veselja, zrak je bil prepojen z vonjem kadila in dišečih palčk. Ena skupina nas je povabila, da smo molili z njimi in to se je izkazalo za izjemno

zabavno. Na koncu so kip Ganeša obredno potopili, tako da so ga oblečeni nesli v morje. Plaža je bila povsem kaotična, vendar me je kljub temu varnostnik hitro opazil, da fotografiram, in mi zabrusil, naj pospravim fotoaparata.

Naslednja postojanka Pune je bila takisto polna festivalskega vzdušja. Glede na odsotnost morja se je tu dogajanje zgostilo v starem delu mesta, kjer so bili jedrnato posejani začasni templji v čast Ganešu. Tudi tu je bil poudarek na plesu in ob Ganešu so obvezno stali zvočniki z glasno glasbo, ki se je žanrsko raztezala od tipične indijske z vokali nekje v krošnjah sekvoj do elektronskih ritmov z močnimi basi.

Ostali del leta je glavna destinacija tujcev v Punah meditativno letovišče za japije, ašram, ki deluje pod registrirano blagovno znamko OshoŽ. Pred dobrim desetletjem preminuli guru Bhaguan Šri Randžniš alias Osho si je sloves ustvaril s komuno v Oregonu in jato več kot devetdesetih Rolls-Royceov. Zaradi njegovih pogledov na seks so ga zaskrbljeni domačini izgnali z uradno obtožbo imigracijske prevare. Od tedaj je "prisoten" v Punah, kajti kot pričajo zvočni zapisi: "On živi na Zemlji, ampak ni od tod ..."

Daleč od tradicije

Goina obala južno od Mumbaja je mentalno in gmotno izven matične države. Barčki na plaži vrtijo povečini goa trance glasbo, ki se kali tu že od začetkov elektronike, in ameriške uspešnice. Tukaj, za razliko od drugih delov Indije, brez problema najdeš toaletni papir, lokalci imajo tujce raje kot Indijce, ki jih domače turistične agencije sem vozijo gledat brezsrčne zahodnjakinje v dvodelnih kopalkah. Pod portugalskimi kolonialisti intenzivneje pokristjanjena zvezna država je bila Indiji priključena šele po štirinajstih letih neodvisnosti in je polna cerkva. Ponaša se z grobnico najzaslužnejšega jezuitskega misijonarja v Aziji, sv. Frančiška Xavierja, ki je deloval v šestnajstem stoletju in katerega telo po smrti ob kitajski obali čudežno ni in ni hotelo razpasti. Do konca sedemnajstega stoletja je bilo že dodobra načeto, zato so ga položili v grobnico, ki jo enkrat na desetletje odprejo.

Povsod po Goi je bilo očitno, da je bil začetek sezone oddaljen še dva tedna. Ogled farme začimb je bil intimnejši, saj avtobusi, ki prinesejo tristo do štiristo duš na dan, še niso začeli prihajati. Obala v Andžuni je bila brez boljše tržnice, v Palolemu so bambusove kočice šele postavljali, saj jih v izogib zapletenemu in dragemu postopku pridobitve hišne številke izven sezone raje podrejo. Plaže so bile

pretežno prazne.

Redkokateri lokal je bil odprt, diskoteka v bližini Andžune pa skoraj prazna. Kraj je v celotni Goi znan po dostopnosti ter toleranci vsakršnih drog (trava, hašiš, LSD, ekstazi ...) in njegovi obiskovalci z izmozganimi ter utrujenimi telesi upravičujejo sloves. Na plesišču se je znašel tudi domačin, ki je hotel nasilno sklepati prijateljstva z nama, zato ga je varnostnik vrgel ven. Da ne bi imeli neutemeljenega posega, so naju zadržali dokler nista na motorju prijahala policista. Medtem so se trije pijani indijski turisti na veliko opravičevali zaradi incidenta, čeprav sva jih prvič videla in niso bili nič krivi. Po prihodu policistov se je eden skoraj stepel z njima, ker nista več dovolila zagovarjanja, čeprav pred tem v petnajstih minutah med točo besed ni uspel sestaviti nič konkretnjšega od: "I'm sorry." Na koncu sta policista pohopsala nasilneža in vsi trije so se odpeljali na enem motorju - aretirani seveda v sredini, policist zadaj pa je bil oborožen s palico. Nama je lastnik diskoteke častil taksi do prenočišča.

Z obale sva pobegnila v notranjost polotoka, kjer so razgled napolnili tjavdan nametani balvani. A vseeno ne da miru misel o prisotnosti neke čudne urejenosti - kot bi nekdo pravkar zapustil igro z lego kockami. Po izročilu naj bi bil krivec Hanuman, opičji kralj iz epa Ramajana. Njegovo kraljestvo povezujejo z nekdanjimi blestemimi trgovskimi mestom Vidžanajagar, ki je bilo v šestnajstem stoletju prestolnica enega izmed največjih Hindujskih imperijev. V centru njegovih ruševin leži zaspani Hampi.

Tudi to je Indija

Najina pot se je ponovno obrnila proti jugu. Dišeče palčke in aromatična olja naredijo iz Mysora aromaterapevtsko Meko. Poleg te večšine je imel Max po njegovih besedah v rokavu še nekaj kiropraktičnih prijemov, mojstrstvo iz Kamasutre, ob standardnih tudi cannabisovo olje ter zalogo opija in gandže. Med gostim besedičenjem je razodel še: "V Indiji so mesta, kjer je trava legalizirana. Džajpur, Varanasi, Mysore, južna Kerala ..." Begajoče je, da je bil on že drugi (prvi je bil iz Varanasija), ki je neodvisno naštel iste kraje, vendar je to uradno nepreverjena informacija in gre mogoče za nacionalni dogovor preprodajalcev mehkih drog.

Naduto sem verjel, da poznam vse tipične izgleda in obnašanja indijskih državljanov. Potem sva zašla v gorski predel zahodne obale. Relativno blizu Mysoreja so tibetanske naselbine, ki so nastale iz begunskih taborišč. V vasi Sera stoji budistično

vseučilišče in pade v domeno PAP (Prohibited Area Permit). Dovoljenja za vstop v PAP si neuka z Nino nisva priskrbela. Zaradi rednih policijskih preverjanj naju je bilo pozno popoldne pripravljeno sprejeti le eno gostišče, seveda po obljubi, da naslednji dan odideva. Sera varuje prek pet tisoč menihov, predvsem novicev, ki se urijo v sanskrtskih tekstih in drugih znanostih. Ko so se začele večerne učne ure, je od deških in dekliških osnovnih šol do univerzitetnih zidov odmevalo več zborov glasov. Ker je bila najina soba del internata, sva pod oknom še tri ure po zaključku pouka poslušala ponavljanje angleške abecede. Brez predaha. Brez lenarjenja. Na glas. Drdrajoče. Nič čudnega, da potem zmorejo goloroki brez dotika ukripljati rezila.

Hočes nočes sva naslednji dan odrinila v Ooti, ki leži južno od Mysoreja. S svojimi dva tisoč dvesto metri nad morjem je postregel z deževjem ter desetimi stopinjami Celzija. Treba je bilo angažirati vse razpoložljive odeje (žal vlažne) in majice z dolgimi rokavi. Naslednji dan sem si kupil kapo.

Okoliški hribi Nilgri na majhnem območju varujejo neverjetno raznolika plemena. Ljudje od črne do skoraj bele polti, od tradicionalnih laktovegetarijancev do običajnih mesojedcev ... Danes že skoraj dokončno asimilirani v dominantno kulturo so večinoma delavci na plantažah čaja in evkaliptusa, ki so ju v te kraje zanesli Britanci. Vsako pleme s svojimi šegami, običaji in verovanji prispeva h kulturni pestrosti Indije, ki ob boku osemnajstim uradnim jezikom premore več kot tisoč šesto narečij. To je tudi eden ključnih razlogov, da angleščina ostaja glavni uradni jezik, s katerim premier naslavlja narod.

Darežljivi tujci

Po prijetnem hladu gorske verige Zahodni Ghati sva se vrnila v vlažno vročino. Stoječa voda ob Arabskem morju je vedno nudila idealne pogoje za pristanišča in trgovski kontakt med civilizacijami. Živ dokaz za to je Koči, bivša portugalska utrdba, ki čuva najstarejšo cerkev v Indiji, sinagogo iz šestnajstega stoletja in kitajske ribiške mreže. V zgodnjih jutranjih urah so ribiči začeli z namakanjem teh ogromnih tikovih vzvodov v vodo, ki se v času monsunov zaradi povečanega pritoka spremeni iz slane v sladko. Pri vlečenju ulova na suho sodelujejo tudi štirje možje in več, vajo pa ponovijo dvestokrat na dan. Medtem so si vzeli čas za razlago radovednežem, povabili, naj se jim pridruživa na napravi, narediva z njimi poteg in zvito namignili: "Ždaj je slabi del leta, ulov je slab. Še dobro, da pride veliko tujcev in nam dajejo kakšno darilo." Omenili so še, da so samo delavci in morajo večino ulova prepustiti lastniku mreže, ki je v mehanizmu investirala štiri lakhe rupij (več kot milijon in pol tolarjev, skoraj sedem tisoč evrov).

Včasih je bilo omrežje kanalov, ki prepleta obalo, glavna transportna pot, danes pa je primarna turistična atrakcija. Vsekakor ima voznja s kanuji svoj čar. Pri Kollamu sva se vkrcala in odrivajoč z dolgo palico naju je čolnar zapeljal v labirint, kjer smo pluli mimo nabiralcev peska z dna strug, izdelovalk kokosovih vrvi, vodnih kač, gojilnic kozic, sestavljavcev čolnov, bahajoče hiše bogatega Američana

in plakatov komunističnih kandidatov na volitvah, nalepljenih na stebre mostičkov.

Kino po indijsko

Rekord v letni filmski béri pripada Indiji. Nedaleč za obširnim Bollywoodom v Mumbaju je Collywood v Čenaju in zraven še kopica lokalnih produkcij. Kot nedeljskemu večeru pritiče sva v Kollamu obiskala kinoteko. Očitno je bil film *Classmates* takrat največji hit v Kerali, saj je bila vrsta za vstopnice že dve uri pred odprtjem prodajnega okenca dolga vsaj trideset ljudi. Na njej je bilo takoj opaziti nekaj nenavadnega. Čakale so samo ženske. Kasneje so nama lokalni fantje razložili: "Vrste so ločene po spolu. Karte dobijo najprej ženske nato šele moški. Zene lahko kupijo največ štiri vstopnice in takoj so naju taisti fantje prosili za nabavo dveh. Nina se je požrtvovalno postavila v kolono in hrabro opravila levji delež za ogled filma. Sčasoma se je izkazalo, da je prepričevanje deklet za nakup vstopnic tu utečena metoda. Zaradi varnosti se je vsake toliko mimo čakajočih sprehodil dedek oborožen z bambusovo palico in razpodil mladeniče. Odprtje prodajnega okenca se je bližalo, vrsta se je daljšala, skupina moških okoli pa kopičila. Večina jih namreč sploh ne poskuša z nakupom v moški koloni, saj ima dvorana le tristo petdeset sedežev. Dedku se je pridružilo pet uniformiranih policistov, enako oboroženih s palicami. Stopil sem se z množico in skupaj smo pričakovali dekleta z vstopnicami. Vsakič, ko se je gneča preveč zgostila, je policist dekletom z nekaj kratkimi zamahi po zraku pod koleno v sekundi pridobil dva metra varnostne razdalje. Presenečen sem bil nad hitrostjo in intenzivnostjo reakcije množice, vendar je Nina na drugi strani vrste videla policista v akciji, ko je nekoga neusmiljeno pretepel s palico in ga za nameček še z glavo zaletel v zid. Vse to za boro vstopnico za kino. Lokalni fantje, ki sva jim priskrbela ogled filma, so povedali, da na črnem trgu vstopnica za to predstavo doseže štiri ali petkratno ceno in nama kasneje v notranjosti pomahali, kje sedijo, da naju odresejo sumov.

Projekcija se je hitro začela in še deset minut kasneje so ljudje vstopali v dvorano, kar je bilo ponavadi pospremljeno z vzkliki in aplavzom njihovih prijateljev. Tako so verjetno proslavljali uspešen prihod v kino. Ploskanje se ni končalo pri tem, ampak je sledilo še vsaki prvi pojavitvi znanega igralca, uspeli humoristični dialogi ali v ritmu intermezza s plesom in petjem. Škoda, da je bil film v malajalamščini.

Rdeča kri in zastave

Zadnji oddih na zahodni obali sva si privoščila na plažah pod rdeče-črnimi klifi Varkale in jo ubrala nazaj v notranjost polotoka. Vas Kumili leži poleg rezervata za divje živali Perijar. Ker je najugodnejši čas za opazovanje živali zgodaj zjutraj ali zvečer, sva ob ranih pol šestih že rajžala proti parku. Ujela sva prvo vožnjo s čolnom po umetnem jezeru. Ponudila je pogled na vidre, številne ptiče, bizone, jelene, slone, a večinoma zelo oddaljene.

Po okrepčanju sva se odpravila na pohod pod vodstvom čuvaja v parku. Na začetku smo naleteli na skupinico bivših stanovalcev rezervata, preden so ga proglasili za izključno živalskega. V potoku so lovili majhne ribice in jih pekli na odprtem ognju. Favna, ki smo jo srečali na poti, je obsegala opice, veliko veverico, divje svinje, pajke, bizona in za povrhu sveže tigrove stopinje in legije pijavk. Povsem se strinjam, da zahtevajo izposojjo gamaš proti pedlajočim stvorom, vendar nekatere vseeno zaidejo više v nepokrite dele. Izloček blagega anestetika poskrbi, da jo opaziš le z očmi, ko se je že za silo napojila. Tiste v čevljih smo ugonobili s posebnim tobakom.

Po celodnevem pešačenju sva si zvečer privoščila sprostitev z ajurvedsko masažo in ogledom katakalija, keralskega tradicionalnega izraznega plesa v maskah. Plesalce spremljajo s petjem in glasbilo. Žive barve obraza, razkošni kostumi, mala semena za obarvanje beločnice, poudarjeno zavijanje izbuljenih oči, grimase, položaji rok, geste s prsti - vse ima svoj pomen. Razen v gledališču je

katakali možno videti tudi v njegovem prvinskem okolju templja, kjer so včasih plesali vso noč.

Prav templji so bili rdeča nit prihajajočih krajev, vendar sva pred tem padla v množico, ki je mahala z rdečimi zastavami. Na njih pa srp in kladivo. Pol leta do volitev v Tamil Naduju je komunistična stranka v želji obdržati oblast začela z mrgolečimi zborovanji. Cijazili smo se med nepregledno množico kmetov, ki so se iz podeželja pripeljali v natrpanih kesonih. Zahtevali so povrnitev zemlje. Umik kolonializma je v visoko blaginjo povzdignil posameznike, ki so bili pri skledi, in sedaj obvladujejo večino zemlje. Običajna najemnina znaša pol pridelka. Socialistične ideje in solidarni duh uspevajo v južnih državah Kerala in Tamil Nadu ter severni Kolkati. V slednji pogosto organizirajo demonstracije proti odločitvam vlade v Delhiju, ki se rada in pogosto pohvali, da je Indija največja demokracija na svetu.

Madurai, Tandžavur in Kumbakonam so starodavni kraji z zanimivimi templji, še najbolj pa je zaradi svoje lege privlačno zadnje mesto. Blizu, a mimo utečenih popotniških poti, je težko najti bledoličnega človeka, s kartico kompatibilen bankomat ali blagovne znamke, ki so onesnažile že skoraj ves svet. Thali (v glavnem nabor pikantnih omak s kuhanim rižem; naročiti thali je loterija, saj nikoli ne veš natančno kaj vse boš dobil zraven) dejansko postrežejo na palmovem listu, kar sem do tedaj imel za mit z razglednic.

Sanje o "Utopiji"

Pondičeri je kot nekdanja francoska kolonija na vzhodni obali spet zgodba zase. Stari del mesta sestavljajo vzajemno pravokotne, široke in dokaj čiste ulice. Obalna promenada je nerazločljiva od sredozemskih. Z oddaljevanjem od morja se vrneš v tipično Indijo.

Streljaj od Pondičerija je naselbina (območje, skupek vasi, bodoče mesto) Auroville. Mesto je še v gradnji in je bilo na prelomu s šestdesetih na sedemdeseta prejšnjega stoletja začeto kot vizionarski projekt Francozinje The Mother, kot jo imenujejo privrženci, in indijskega guruja Šri Aurobida, ki je idejo zasejal z izjavo: "Nekje na svetu bi moral obstajati kraj, ki ne pripada nikomur." V teoriji naj bi tu narodnost ne bila važna, denar ne igral vloge, bi bila vsa lastnina skupna in se pri vzgoji potomcev ne bi zanemarjalo duhovnega razvoja (joga, meditacija ...). Pogoji za vključitev v družbo Aurovilla se malce tepejo z ideološko osnovo. Najprej trije plačljivi meseci bivanja v vasi kot gost, nato intervju. Strinjati se moraš z viz-

ijo prihodnosti Šri Aurobida, vendar ni nujno, da si aktivni pristaš. Sledi uvajalno obdobje treh let, za kar je treba plačati 50.000 ameriških zelencev, saj s tem pokrijejo stroške izgradnje tvojega bivališča in deleža ostalih skupnih stavb. Če si se dobro vključil v skupnost in je ponovni intervju zadovoljiv, postaneš vaščan. Trenutno torej nepomembnost denarja ne deluje. To upravičujejo s tem, da se mesto šele rojeva. Osrednja hala za meditacijo je skoraj končana, načrti urbane ureditve v obliki spiralne galaksije pa počasi polzijo iz papirja v realnost. Sčasoma bo razvidno, ali lahko za Auroville uporabimo analogijo s koščkom ledu v vedru vrele vode. Iskreno upam, da ne.

In kaj je na koncu ostalo

Severno proti Čenaju se ležerno obmorsko Mamalapuram ponaša z izklesanimi skalnimi reliefi, monolitnimi templji in okroglasto skalo. Domačini ji ljubkovalno pravijo Krišnina maslena kroglica, nanašajoč se na eno izmed priljubljenih inkarnacij Višnuja: otrok, ki v domači vasi krade maslo. Kamniti orjak na ozkem podstavku nevarno lovi ravnotežje nad mestom, vendar videz vara in kljub poskusom premikov s sloni in tsunamiju, ki ga je obliznil pred dvema letoma, gmota ostaja trdno na svojem mestu. Sestavni del atmosfere Mamalapurama je stalno potrkavanje dleta ob kladivo, ko mojstri izdelujejo naročila za skulpture iz celega sveta.

Bližnji Čenai je služil bolj za odboj do Mumbaja, saj se je datum vrnitve domov neizprosno bližal. Zvečer sem se zapletel v pogovor o veri s Šiva Kumarjem, lastnikom internet cafeja. Povedal je, da je v manjšem hindujskem templju duhovnik iz vrst brahmanov, sicer pa diplomant kemije in zaposlen v vodstvu banke. Večkrat je prepričano zavrnil: "Duhovniške obveznosti so na prvem mestu. Bog bo poskrbel zate, če veruješ brez pričakovanja vračila." Kakorkoli že izkazuješ vero in kakršenkoli naziv si dal bogu.

Vseeno, za katero religijo gre, Indijci verovanje jemljejo izjemno resno. Tako resno, da prekinejo pogovor sredi stavka in opravijo manjši obred. Da prodajalci kave in čaja na vlaku obstanejo, ker v ozkem prehodu med sedeži skupina muslimanov opravlja večerno molitev. Cerkve v krščanskih centrih ob obali pa so med maševanjem nabito polne. Vsakdan je začeni z mnogoobsegajočim pozdravom "namasté" radodaren z majhnimi gestami, ki povečujejo vsemogočnega.

Sedemindvajset ur na vlaku in deževen dan v Mumbaju kasneje sem zapuščal državo, ki ponuja toliko različnih vtisov. Zaskrbljujoča revščina. Po-

drejenost žensk. Rikšarji in trgovci, za katere si hodeči dolarski znak. Smrad in umazanija na vsakem koraku. Dogovorjene zakonske zveze. Odurna, vlažna vročina. Hladen oddih gora. Tipična vprašanja za tužce: "Tvoja država? Zaposlitev? Prihodek? Zakonski status?" Šerija pomenov značilnega zmigovanja z glavo. Sprejemljivost. Barvitost. Odlična vegetarijanska kuhinja. Sproščeno vzdušje praznovanja. Priku-pen odnos do običajnih stvari, ki jim vdihne novo razsežnost zanimivosti. Nekako boljši okus riža, ko mu s prsti vmešaš polivko in kepice z rokami nosiš v usta.